

Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Sistemi: Kurumsal Akreditasyon Raporları Üzerinden Bir Değerlendirme

Deniz TAŞCI¹, Hilal Tuğçe LAPÇIN²

Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Sistemi: Kurumsal Akreditasyon Raporları Üzerinden Bir Değerlendirme

Öz

Yükseköğretimde kalite güvencesi, liderlik, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemlerinin kapsamlı, sistematik ve düzenli olarak değerlendirilmesini kapsamaktadır. Çalışmada yükseköğretimde kurumsal akreditasyon programını başarı ile tamamlamış kurumların özelliklerinin ortaya çıkarılabilmesi için YÖKAK tarafından tam akredite olarak yetkilendirilmiş kurumların kurumsal akreditasyon raporları MAXQDA programı ile analiz edilmiştir. Kurumsal akreditasyon sürecini başarıyla tamamlamış üniversitelerin özellikleri arasında *Kalite kültürünün desteklenmesi, Kamuoyunu bilgilendirme, Kurumun kendine özgü yenilikçi uygulamaları, Öncelikli alanlar, İzleme, Yaygınlaştırma, Tanımlı süreçler, Paydaş katılımı* bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Akreditasyon Programı, Kalite Güvencesi Sistemi, Dereceli Değerlendirme Anahtarı

Makale Türü: Araştırma makalesi

1. Giriş

Kalite güvencesi sistemi, bir kurumun belirli bir kalite standardını karşıladığı belirleyebilmek amacıyla bir takım ölçütlere göre izlenmesi ve değerlendirilmesini kapsayan süreçten oluşmaktadır (Özer vd., 2011). Kalite çalışmaları kapsamında yükseköğretim kurumları kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı süreçleri ve yönetim sistemi başlıklarında

Quality Assurance System in Higher Education: An Evaluation Based on Institutional Accreditation Reports

Abstract

Internal and external quality assurance in higher education system includes comprehensive, systematic, and regular the evaluation of quality levels of education, leadership, research, and social contribution activities as well as administrative services of higher education institutions. In the study, the institutional accreditation reports of universities authorized by YÖKAK as fully accredited were analyzed with the MAXQDA program to reveal the characteristics of the institutions that have successfully completed the institutional accreditation program in higher education. Among the benefits of the institutional accreditation process for universities are *supporting quality culture, public disclosure, innovative practices unique to the institution, the university's priority areas, monitoring, dissemination, defined processes, and stakeholder participation.*

Keywords: Institutional Accreditation Program, Quality Assurance, Rubric Evaluation Form

Paper Type: Research article

¹ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, İletişim Tasarımı ve Yönetimi Bölümü, dtasci@anadolu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5386-6279>

² Arş. Gör., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, hilaltugcebal@anadolu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4942-6331>

değerlendirilmektedir (Señal vd., 2008). Ülkemizde yükseköğretim kurumlarında kalite süreçlerinin gerçekleştirilmesine ilişkin izleme ve değerlendirmeler Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir (Taş vd., 2022). Yükseköğretim kurumlarının akreditasyonu ile ilgili konular Türkiye’de oldukça yeni sayılabilmektedir. Üniversitelerin akreditasyonu özellikle öğrenci değişim programlarına Türkiye’nin katılım süreciyle önemsenmeye başlamıştır. Diplomaların tanınması ve akreditasyon konuları ikili ve/veya çok taraflı ilişkilerde önemli hale gelmeye başlamıştır. Yükseköğretim Kalite Kurulu, kalite güvencesi konusunda üniversitelerin belirli bir standarda ulaşmasını zorunlu kılmıştır. Bununla birlikte bazı akreditasyon kuruluşlarına da tescil belgesi vermiş, bu kurumlar tarafından bazı fakülte ve bölümlerin akreditasyonunu kabul etmiştir (Özçiçek & Karaca, 2019).

Yükseköğretim kalite güvencesi sisteminde kurumsal dış değerlendirme programı kapsamında değerlendirilen kurumların temel sorunları arasında araştırma ve geliştirme, eğitim ve öğretim, toplumsal katkı süreçlerinin çıktıları başta olmak üzere temel ve alt süreçlerin üniversiteler tarafından izlenmediği ve iyileştirilmediği yönündedir. Yükseköğretimde kalite güvencesinin ise hesap verebilirlik ve iyileştirme olarak temel iki amacı bulunmaktadır (Hamalainen & Ritva, 1999, s. 5). Bununla birlikte öğrencilerinin eğitim ve öğrenme sürecine odaklanan üniversiteler kalite güvencesini sağlayabilmek için ya akreditasyon ya da çıktılarının değerlendirilmesini tercih etmektedirler. Dolayısıyla akreditasyon sadece üniversitenin sorumluluklarını yerine getirdiğini gösterme ya da hesap verme aracı değil, aynı zamanda kalite güvencesi ve gelişim aracı olarak görülmektedir (Özçiçek & Karaca, 2019). Ülkemizde Yükseköğretim kurulu programların açılma kararında etkin olurken, program performansının değerlendirilmesinde denetim mekanizmasına sahip olamamaktadır. Dolayısıyla program performanslarının değerlendirilmesi kalite güvencesi sistemi ile gerçekleştirilebilmektedir (Kılıçaslan, 2020). “Üniversiteleri İzleme ve Değerlendirme Ölçütleri”ne ek olarak, Kurumsal Dış Değerlendirme Akreditasyon ölçütlerinin temel alınarak geliştirildiği dereceli değerlendirme anahtarında liderlik, yönetim ve kalite başlıklarının bulunması kalite kültürünün benimsenmesi ve desteklenmesi konusundaki artan önemi göstermektedir (YÖKAK, 2021a). Akreditasyon süreci yeniden yapılandırmayı, sürekli denetimi ve kalite düzeyinin sürdürülebilir şekilde belli bir seviyede olmasını kapsamaktadır (Doğan, 1999). İki tür akreditasyon bulunmaktadır. İlki kurumsal akreditasyon diğer ise programa dönük akreditasyondur. Kurumsal akreditasyon (Institutional accreditation) kurumsal düzeyde kaliteyi asgari düzeyde garantilemeyi amaçlamaktadır. Uzmanlık (Programsal) akreditasyon ise (programmatic accreditation) yükseköğretim kurumundaki bir programın belirli standartlara uygun olduğunu garantilemeyi amaçlamaktadır (Aktan & Gencel, 2010). Programsal akreditasyon aynı zamanda “uzmanlaşmaya yönelik akreditasyon” ya da “profesyonel akreditasyon” olarak isimlendirilmektedir (Özçiçek & Karaca, 2019). Bu tür akreditasyonun önemi bazı mesleklerde kalite standartlarının garantilenmesine ilişkin zorunluluktan gelmektedir. YÖKAK program akreditasyonu süreçlerinde programların “eğitim kalitesini yükseltmeye yönelik isteklilik”, “akreditasyon bilincinin artması”, “şeffaflık ve bilgilendirme, “ öğretim üyesi ve öğrenci iletişimi”, “değişim programlarının uygulanması” ve “ iç ve dış paydaş farkındalığı” konularında başarılı olduğunu belirtmiştir (YÖKAK, 2020). Kurumsal akreditasyon programı ise ilk kez 2020 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle çalışmada Kurumsal akreditasyon programında değerlendirme sürecini başarıyla tamamlamış kurumların ortak özelliklerinin ortaya çıkarılabilmesi ve kurumsal akreditasyon sürecini başarılı tamamlamak isteyen kurumlara yol haritası sağlamak amaçlanmıştır. YÖKAK tarafından 2020 yılında tam akredite koşulunu sağlayan kurumların kurumsal akreditasyon raporları analiz edilmiştir.

2. Kalite Güvencesi

Kalite güvencesi bir örgüt yapısı içerisindeki çıktı süreçlerini etkileyen unsurları, iç ve dış paydaşları gözeterek ele alan, sürekli iyileştirmeye politika amaçlarını gerçekleştirilmeye çalışan bir yapıya sahiptir (Taş vd., 2022). Türk yükseköğretim yapısında kalite güvencesi adına yapılan düzenli çalışmalar ilk

olarak 2001 yılı Türkiye'nin Bologna Sürecine dâhil olmasıyla başlamıştır. Bologna Süreci kapsamında yükseköğretim programlarında Avrupa Yükseköğretim Alanına uygunluk çalışmaları başlatılmıştır (Ayvaz vd., 2016; Taş vd., 2022; YÖKAK, 2021a). Bologna Süreci kapsamında üniversitelerde kalite güvencesi sisteminin yaygınlaştırılması temel hedef olarak benimsenmiştir. Bu nedenle ülkemizde de yükseköğretim alanında en önemli gündem maddesi olmuştur (Peker, 1996). 2005 Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK)'nin kuruluş yılıdır. 2015 yılı ise "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği"nin yayımlanmasıyla YÖK'e bağlı olarak Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurulmuştur (Ayvaz vd., 2016; Taş vd., 2022; YÖKAK, 2021a). YÖKAK, yükseköğretimde kalite güvence sistemini yapılandırabilmek ve bu konuda güçlendirme sağlamak amacıyla kurulmuştur. YÖKAK idari ve mali özerkliğe sahip olmakla birlikte tüzel bir kişiliği olan bir üst kuruldur. YÖKAK, üniversitelerin sürdürülebilir kaliteye odaklanmasını, kurum öğrencilerinin evrensel yeterliliklere ulaşmış olarak mezun olabmesini ve alandaki diğer paydaşlar tarafından da kalite kültürünün içselleştirilmesini amaçlamaktadır (YÖKAK, 2021a). YÖKAK'ın, Avrupa Kalite Ajansları Birliği (ENQA), Dünya Kalite Ajansları Birliği (INQAAHE), ABD'deki Uluslararası Kalite Ajansları Grubu (CHEA-CIQG), Asya Pasifik Kalite Ağı (APQN) ve İslam Ülkeleri Kalite Ajansları Birliğine (IQA) tam üyeliği bulunmaktadır (YÖKAK, 2021a). Kalite güvencesi sisteminin yaygınlaştırılması kapsamında Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının kurum iç değerlendirme raporu (KİDR) hazırlaması 2015 yılında yönetmelik, 2017 yılında ise yasa ile zorunlu tutulmuştur. Üniversitelerin raporlarını kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma-geliştirme ve yönetim sistemi başlıklarında hazırlamaları beklenmiştir (Peker, 1996). KİDR Kurumsal dış değerlendirme sürecinin temelini oluşturmaktadır (Yetişen & Ünlü, 2019). Kurumların iç değerlendirme raporları incelendiğinde üniversitelerin kurumsal eşbiçimlilik sergileyerek YÖKAK ölçütlerine uyum sağlanmaya çalıştığı gözlenmiştir. Yetişen ve Ünlü (2019) bu durumun akreditasyon için kolaylaştırıcı bir unsur olduğu ifade etmişlerdir. YÖKAK bu kapsamda ilk olarak üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme performansları, toplumsal katkı ve yönetim sistemine ilişkin süreçleri kalite güvencesi sistemi bağlamında KİDR üzerinden değerlendirerek üniversitenin gelişmeye açık yanlarını ortaya koymaya çalışmıştır (YÖKAK, 2021a). YÖKAK Kurumsal Dış Değerlendirme Programını 20 üniversitenin sürece dâhil olmasıyla 2016 yılında uygulamaya başlamıştır. Bu uygulama ile üniversiteler kurum iç değerlendirme raporları (KİDR) hazırlayarak YÖKAK'a ilemişlerdir. Kurumlara ait geribildirim raporları (KGBR) YÖKAK'ın yetkilendirdiği değerlendiriciler tarafından hazırlanmıştır. Dolayısıyla YÖKAK hazırlanan raporları kamuoyu ile paylaşmakta ve yükseköğretim kalite çalışmalarına ve paydaşların nitelikli eğitim sunan programlara ilişkin farkındalık sağlamaktadır. 2019 yılında ise, kurumsal değerlendirme yaklaşımlarının nesnel, daha anlaşılır ve tutarlı olabilmesi ve aynı zamanda geçerlik - güvenilirliğinin artırılması amacıyla rubrik temelli bir YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarı geliştirilmiştir (YÖKAK, 2021a, s. 25). 2020 yılına gelindiğinde kalite güvencesi sistemine önemli bir katkı sunabilecek Kurumsal Akreditasyon Programı (KAP) ve kurumsal dış değerlendirme kapsamında sürdürülebilir kalite anlayışına hizmet eden İzleme Programı (İP) uygulamaya geçirilmiştir (YÖKAK, 2021a, s. 25). Bu amaçlarla takip edilen kalite süreçleri ele alındığında ülkelere göre farklılıklar görülmektedir. Örneğin Avusturya'da devlet üniversiteleri için akreditasyon zorunluluğu bulunmazken, özel üniversiteler için bu zorunluluk bulunmaktadır. İsveç ise Ulusal Yükseköğretim Ajansı aracılığıyla üniversitelerin iç kalite güvence sistemlerini denetleyebilmektedir. Bu dış denetim sürecinde bazı ülkeler kurumun derece verme yetkisini ve/veya devletten alabileceği finansal desteğin miktarını değiştirebilmektedir. Yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvencesine ilişkin mekanizmaların ülkenin genel yükseköğretim politikaları ve sistemleriyle uyumlu olması gerekmektedir. Amerika ve İngiltere'de herhangi bir üst kurum onayı gerekmeksizin yükseköğretim kurumu açılabilirdiğinden denetim mekanizması olarak akredite olma şartının bulunması oldukça anlamlıdır (Özer vd., 2011).

2.1. Kalite Sisteminde Akreditasyon

Kalite sisteminde akreditasyon, kalite standartlarının karşılandığını belirten kurumu belli bir sistem ve standartlara göre izlemeyi ve değerlendirmeyi kapsamaktadır (Güney, 2019; Özer vd., 2011). Akreditasyon süreci üniversitenin kendisini bütüncül anlamda ya da mevcut programlarını bireysel anlamda dönemsel olarak değerlendirmesini kapsamaktadır. Burada yapılan faaliyet öz değerlendirme olarak isimlendirilmektedir. Bunun yanı sıra üniversite kurum dışı bağımsız bir kuruluş tarafından da dönemsel olarak değerlendirilebilmektedir. Yükseköğretimde akreditasyon sürecinde yükseköğretim kurumları ve/ veya programlar belirli standartlar doğrultusunda iç ve dış değerlendirme gerçekleştirmektedirler (Kılıçaslan, 2020). Akredite olmuş bir yükseköğretim kurumu belirli standartları karşıladığını ve bunları tutarlı şekilde sürdürdüğünü garanti etmektedir (Talip, 2017). Tam tersi akredite olmayan yükseköğretim kurumları kalitesiz olarak algılanmamalıdır. Bir kurumun akreditasyona sahip olması, üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi mekanizmalarında en azından minimum standartları sağladığı anlamına gelmektedir (Peker, 1996). Kalite güvencesinin hesap verilebilirlik ve iyileştirme olmak üzere iki amacı bulunmaktadır (Hamalainen & Ritva, 1999, s. 13; Özer vd., 2011). Akreditasyonun ise üç amacı bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla belirli standartlara ve ölçütlere uygunluğun saptanması, eğitim programlarının geliştirilmesine ilişkin rehberlik sağlaması, eğitimin devamlı iyileştirilmesine ilişkin kültürün oluşturulmasıdır (Özçiçek & Karaca, 2019). Akreditasyonun getirdiği belirli faydalar bulunmaktadır. Bunlar;

- Tüm paydaşlara yükseköğretim kurumunun standartları sağlayıp sağlamadığına ilişkin bilgi vermesi,
- Özel sektöre istihdam sürecinde kolaylık ve güven sağlaması,
- Yükseköğretim kurumları arasında kredi transfer ile ilgili işlemleri kolaylaştırması,
- Kaliteyi güvence altına alması,
- Yükseköğretim kurumlarına yapılacak devlet yardımı ile ilgili süreçlerde ön koşul olarak belirlenebilmesi
- Yükseköğretim kurumları arasındaki değişim programlarının uygulanmasını kolaylaştırması,
- Yükseköğretim kurumu çalışanlarının süreçlere katılımını ve çözüm üretmeye teşvik etmesi,
- Yükseköğretim kurumlarında kurum içi iletişimi geliştirmesi,
- Yükseköğretim kurumunun tarafsız olarak değerlendirilme olanağı sağlaması
- Yükseköğretim kurumunun geleceğe ilişkin planlamalarına katkı sağlaması,
- Yükseköğretim kurumu üst yönetimine önceliklerin belirlenmesi konusunda yol göstermesi,
- Uluslararası derece ve diplomaların kalite ve geçerliliğini sağlayarak uyumu kolaylaştırması,
- Ulusal ve uluslararası eğitim sistem arasındaki uyumsuzluğu ortadan kaldırması,
- Yükseköğretimin uluslararasılaşmasını ve bununla birlikte kültürlerarası işbirliğini desteklemesi,
- Yükseköğretim kurumlarının bütçe yönetimi ve mali işlere ilişkin süreçlerin iyileştirilmesine yardımcı olması,
- Yükseköğretim kurumunun politika belgelendirme ve prosedürlerin geliştirilmesini teşvik etmesi,
- Yükseköğretim kurumunda yaygın ve tutarlı uygulamalar yapılmasına olanak sağlamaktadır (Aktan & Gencel, 2010).

Akreditasyon sürecine dâhil olmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Akademik kalitedeki saydamlık, hesap verilebilirlik ve niteliğin hem iç değerlendirme hem de dış değerlendirme ile sürekliliğinin sağlanmasına katkı sağlamaktadır (Kılıçaslan, 2020).

2.2. Kurumsal Akreditasyon Programı

YÖKAK tarafından 2020 yılında hayata geçirilen Kurumsal Akreditasyon Programı (KAP) ile üniversitelerin kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile ilgili süreçlerde “planlama, uygulama, kontrol etme ve önlem alma” döngüsünün etkin ve verimliliği değerlendirilmektedir. KAP’a dahil olan üniversiteler YÖKAK tarafından oluşturulan ve eğitilen değerlendirme takımları aracılığıyla akran değerlendirmesine tabii olmaktadır. Değerlendirme süreçlerinde Kurumsal Dış Değerlendirme ve Akreditasyon ölçütlerine göre gerçekleştirilmektedir. “YÖKAK değerlendirme ölçütleri (Sürüm 2.0 ve Sürüm 3.0)”nin yanı sıra kalitenin ölçülebilmesi konusunda YÖK’ün “Üniversite İzleme ve Değerlendirme Kriterleri” ve “Araştırma Üniversitesi Göstergeleri” de bulunmaktadır. 2020 yılı Üniversite İzleme ve Değerlendirme Kriterleri arasında Eğitim-öğretim kategorisi altında doktora programlarından mezun öğrenci sayısı, 2020 yılında yapılan sınavlarda ilk %5’lik dilime giren programlarının sayısı (sınav türü KPSS veya ALES), uluslararası bilim ve sanat etkinlikleri sayısı, ders kapsamında öğrencilerin gerçekleştirdiği sosyal sorumluluk ve sanayi-işbirlikli proje sayısı, Teknokent-TTO bünyesinde gerçekleştirilen projelere dahil edilen ön lisans-lisans-yüksek lisans ve doktora öğrenci sayısı, programların doluluk oranları, ders bilgi paketlerinin erişilebilirliği, mezun takip sistemi, kütüphanedeki basılı ve e-yayın sayısı bulunmaktadır. Araştırma-geliştirme kategorisi altında ulusal yayın sayısı, SCI, SCI-E ve AHCI indeksli dergilerdeki yayın sayısı, Webofscience veritabanındaki en yüksek %10’luk dilimde atıf alan yayınlar, patent sayısı, bilim ödülü sayısı, kamu kuruluşlarının desteklediği bursiyer sayısı ve proje sayısı, üniversitenin dünya üniversiteleri sıralamasındaki yeri, üniversitenin laboratuvarlarında geliştirilen ve sunulan hizmet sayısı, hizmetlerden ne kadar gelir elde edildiği, merkezi bütçe dışındaki gelir miktarı, döner sermaye vb. gelirler, araştırma-geliştirmeye harcanan bütçe oranı, sanayi işbirlikli proje sayısı ve gerçekleştirilen projelerin bütçe miktarlarına bakılmaktadır. Uluslararasılaşma kapsamında ise üniversitedeki yabancı uyruklu akademik personel, araştırmacı, öğrenci sayılarına, değişim programlarından yararlanan personel ve öğrenci sayılarına, gerçekleştirilen proje sayılarına bakılmaktadır. Topluma hizmet ve sosyal sorumluluk kapsamında sosyal sorumluluk projeleri, sürekli eğitim merkezinin sertifikalı eğitimleri, kariyer merkezinin faaliyetleri, diğer kamu kuruluşlarıyla yürütülen projeler, dezavantajlı gruplara ilişkin faaliyetler ve ödüller, çevrecilik konularındaki ödüller, öğrenci başına yapılan harcamalar ve üniversitenin burs verdiği öğrenci sayılarına bakılmaktadır. Araştırma Üniversiteleri Göstergeleri ise araştırma kapasitesi, araştırma kalitesi, etkileşim ve işbirliği başlıkları altında değerlendirilmektedir. Araştırma kapasitesi kategorisinde yayın ve atıf sayıları, ulusal ve uluslararası proje sayıları ve bütçe tutarları, ulusal ve uluslararası patent sayıları, doktora öğrenci ve mezun sayısına bakılmaktadır. Araştırma kalitesi kategorisinde bilim ödülleri, teknopark, kuluçka merkezindeki firma sayısı, diğer kuruluşların desteklediği bursiyer sayısı, akredite program sayısı, tezlerin ve makalelerin açık erişim yüzdelerine bakılmaktadır. Etkileşim ve işbirliği kategorisinde üniversitenin diğer kuruluşlarla gerçekleştirdiği yayın, patent, uluslararası öğrenci ve öğretim üyesi sayıları, teknopark ciro artış oranı ve uluslararası değişim programlarından yararlanan öğrenci ve personel sayılarına bakılmaktadır.

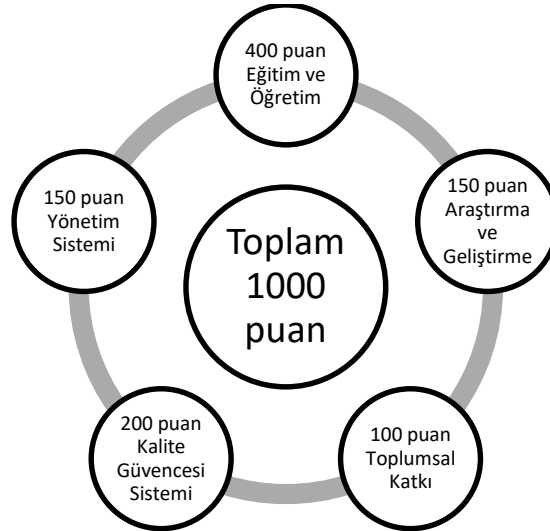
YÖKAK bununla birlikte Sürüm 2.0’da **Kalite güvencesi sistemi** (misyon ve stratejik amaçlar, iç kalite güvence sistemi, paydaş katılımı, uluslararasılaşma), **Eğitim ve öğretim** (programların tasarımı ve onayı, öğrenci kabulü-gelişimi, öğrenci merkezli öğrenme, öğretme-değerlendirme, öğretim elemanları, öğrenme kaynakları, programların izlenmesi-güncellenmesi), **Araştırma-geliştirme** (strateji, kaynaklar, yetkinlik, performans) **Toplumsal katkı** (toplumsal katkı stratejisi, kaynakları, performansı) ve **Yönetim sistemi** (yönetim-idari birimlerin yapısı, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemleri, destek hizmetler, kamuoyu bilgilendirme süreçleri ve hesapverilebilirlik) olarak değerlendirme ölçütlerini belirlemiştir. YÖKAK 2021 yılında Sürüm 3.0 oluşturmuş ve değerlendirme ölçütlerini **Liderlik, yönetim ve kalite** (liderlik, kalite, misyon-stratejik amaçlar, yönetim sistemi, paydaş katılımı, uluslararasılaşma),

Eğitim ve öğretim (programların tasarımı, değerlendirilmesi-güncellenmesi, program yürütme süreci, öğrenme kaynakları ve akademik destekler, akademik personel kadrosu), **Araştırma ve geliştirme** (süreç yönetimi, kaynaklar, yetkinlik, destek ve işbirlikleri, araştırma performansı), **Toplumsal katkı** (süreç yönetimi, kaynaklar, toplumsal katkı performansı) **Yönetim sistemi** (yönetim-idari birimlerin yapısı, kaynak yönetimi, bilgi yönetim sistemleri, destek hizmetler, kamuoyu bilgilendirme ve hesapverilebilirlik) olarak güncellemiştir.

YÖKAK, Kurumsal akreditasyon programına dahil edilecek üniversiteleri kendisi belirlemektedir. Buna ilişkin değerlendirme takımlarını oluşturmaktadır. Değerlendirme sürecinde takım üyeleri yükseköğretim kurumuna ön ziyaret ve saha ziyareti olmak üzere iki ziyaret gerçekleştirmektedir. Takım üyeleri değerlendirme süreci sonunda Kurumsal Akreditasyon Raporu hazırlayarak YÖKAK'a sunmaktadır. YÖKAK hazırlanan bu değerlendirme raporlarını dikkate alarak akreditasyon kararı vermektedir. Bu kapsamda verilebilen kararlar arasında tam akreditasyon (beş yıl süreli) ve koşullu akreditasyon (iki yıl süreli) verilmektedir. Buna ek olarak akreditasyon yeterliliğine sahip olamayan kurumlara da kalite güvence sistemi bağlamında destek verilmektedir (YÖKAK, 2022). Kurumsal akreditasyon süreci yedi aşamada gerçekleştirilmektedir. Bunlar;

1. Kurum iç değerlendirme raporlarının (KİDR) hazırlanması
2. Kurumsal akreditasyon programına dahil edilecek kurumların belirlenmesi
3. Değerlendirme takımlarının oluşturulması
4. Ön ziyaret ve saha ziyaretinin gerçekleştirilmesi
5. Kurumsal akreditasyon raporunun hazırlanması
6. Kurumsal akreditasyon kararının verilmesi
7. Kararın kamuoyu ile paylaşılması

Kurumsal akreditasyon programını, Kurumsal dış değerlendirme programından ayıran en önemli unsur değerlendirme süreci sonunda verilen akreditasyon kararı olmaktadır. Kurumsal Akreditasyon Programı'nda değerlendirmeler yaparken puanlamalardan yararlanılmaktadır. Vurgu yapılan başlık ve ona yönelik puan dağılımı Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Kurumsal akreditasyon programı puan dağılımı

Kaynak: (YÖKAK, 2021)

YÖKAK akreditasyon kararını ve takım üyelerinin hazırlamış olduğu Kurumsal akreditasyon raporlarını kamuoyu ile de paylaşmaktadır. Tablo 1’de kurumsal dış değerlendirme, izleme ve kurumsal akreditasyon programlarının bazı benzerlik ve farklılıkları verilmiştir.

Tablo 1. 2020 yılı YÖKAK kurumsal dış değerlendirme programları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar

Benzerlikler/ Farklılıklar	Kurumsal Değerlendirme Programı	Dış İzleme Programı	Kurumsal Akreditasyon Programı
Başvuru süreci	5 yılda en az bir kez zorunlu	KDDP sonrası en erken 2. Yılda- zorunlu	Gönüllü
Değerlendirme türü	Akran	Akran	Akran değerlendirmesi ve Karar
Değerlendirme Yöntemi	KDDA ölçütleri temel alınarak dereceli değerlendirme anahtarı	Kuruma ait KGBR’deki iyileşmeye açık ve güçlü alanlar üzerinden gelişim değerlendirmesi	KDDA ölçütleri temel alınarak dereceli değerlendirme anahtarı
Ön ziyaret+ Saha ziyareti	3,5 Gün	1 Gün	3,5 Gün
Takım Üyeleri	Takım Başkanı Akademik değerlendiriciler İdari değerlendirici Uluslararası değerlendirici Öğrenci değerlendirici	Takım Başkanı Akademik değerlendiriciler İdari değerlendiriciler Gözlemci	Takım Başkanı Akademik değerlendiriciler İdari değerlendirici Uluslararası değerlendirici Öğrenci değerlendirici
Çıktı	Kurumsal Geri Bildirim Raporu	İzleme Raporu	Kurumsal Akreditasyon Raporu+ Akreditasyon kararı

Kaynak: (YÖKAK, 2021a, s. 63)

Kurumsal dış değerlendirme programında takım üyelerinin hazırladığı rapor içeriğinde belirlenen ölçütlere ilişkin değerlendirmeler ve alt ölçütlere ilişkin olgunluk düzeyinin belirlenmesi yer almaktadır. Bununla birlikte kurumun iyileşmeye açık alanları, güçlü alanları ve kuruma ilişkin önerilere de yer verilmektedir. İzleme raporunda ise Kurumsal Geribildirim raporunda yer alan gelişmeye açık alanlara dair üniversitede gerçekleştirilmiş iyileştirme çalışmaları, iyileştirme çalışmalarının başarısızlık nedenleri ve üniversitenin güçlü yanlarının sürdürülebilirliğine ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır. Kurumsal akreditasyon raporlarında ise belirlenen ölçütlere ilişkin değerlendirmeler ve alt ölçütlere ilişkin olgunluk düzeyleri belirlenmektedir. Bununla birlikte üniversitenin iyileşmeye açık alanları ve güçlü yanlarına ilişkin değerlendirmelere de yer verilmektedir (YÖKAK, 2021a, s. 63).

Tablo 2’de ise 2019-2020 yıllarındaki yükseköğretim kurumlarının türlere göre sayısı verilmiştir (YÖKAK, 2021a).

Tablo 2. 2019-2020 yıllarındaki yükseköğretim kurumu bilgileri

Kurum türü	2019-2020
Devlet	129
Vakıf	74
Vakıf Meslek Yüksekokulu	4
Yükseköğretim kurumu sayısı	207

Kaynak: (YÖKAK, 2021a)

2020 yılında ilk defa uygulanmaya başlanan KAP sürecine 54 üniversite dahil olmak istemiştir. Başvuru gerçekleştiren üniversiteler belirli kriterlere göre sürece dahil edilmiştir. Bu kriterler üniversitenin kurumsal akreditasyon programı öncesinde kurumsal dış değerlendirme programı kapsamında değerlendirme sürecini tamamlamış olması, üniversitedeki akredite olan program sayısı ve üniversitenin araştırma ve/veya aday araştırma üniversitesi olmasıdır. Bununla birlikte üniversitelerin devlet ve vakıf üniversitesi dağılımına ve coğrafi dağılımına da dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda 11 üniversite programa dâhil edilmiştir. Kurumsal akreditasyon programı kapsamına alınan üniversiteler Tablo 3’te, akredite olan üniversiteler Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 3. 2020 yılında KAP kapsamında alınan üniversiteler

Kurum adı	Tür	Bölge
Akdeniz Üniversitesi	Devlet	Akdeniz
Ankara Üniversitesi	Devlet	İç Anadolu
Atatürk Üniversitesi	Devlet	Doğu Anadolu
Ege Üniversitesi	Devlet	Ege
Erciyes Üniversitesi	Devlet	İç Anadolu
Gaziantep Üniversitesi	Devlet	Güneydoğu Anadolu
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Vakıf	İç Anadolu
İstanbul Teknik Üniversitesi	Devlet	Marmara
Koç Üniversitesi	Vakıf	Marmara
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Devlet	Karadeniz
TED Üniversitesi	Vakıf	İç Anadolu

Kaynak: (YÖKAK, 2021a)

Tablo 4. 2020 yılında akredite olan kurumlar

Yükseköğretim kurumu	Akreditasyon başlangıç ve bitiş tarihleri	Akreditasyon türü	Üniversite Türü
Akdeniz Üniversitesi	2021-2023	Koşullu akreditasyon	Devlet
Atatürk Üniversitesi	2021-2023	Koşullu akreditasyon	Devlet
Gaziantep Üniversitesi	2021-2023	Koşullu akreditasyon	Devlet
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2021-2023	Koşullu akreditasyon	Devlet
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	2021-2026	Tam akreditasyon	Vakıf
Ege Üniversitesi	2021-2026	Tam akreditasyon	Devlet
Erciyes Üniversitesi	2021-2026	Tam akreditasyon	Devlet
İstanbul Teknik Üniversitesi	2021-2026	Tam akreditasyon	Devlet
Koç Üniversitesi	2021-2026	Tam akreditasyon	Vakıf
TED Üniversitesi	2021-2026	Tam akreditasyon	Vakıf

Kaynak: (YÖKAK, 2021b)

3. Yöntem

Bu çalışmada kurumsal akreditasyon programında tam akredite olan kurumların özelliklerini ortaya çıkarabilmek ve kurumsal akreditasyon sürecini başarılı tamamlamak isteyen kurumlara yol haritası sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” kullanılmıştır. Doküman incelemesi tekniği ile araştırılması amaçlanan olay ve olgulara ilişkin bilgi içeren yazılı materyaller analiz edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 217). Çalışmaya 2020 yılında YÖKAK tarafından tam akreditasyon kararının verildiği devlet üniversiteleri dâhil edilmiştir. Bu kriterleri sağlayan devlet kurumları arasında Ege Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi

bulunmaktadır. Üniversitelerin kurumsal akreditasyon raporlarına YÖKAK resmî sitesinden ulaşılmaktadır. Raporlar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi materyaldeki temaların, konuların ve olguların belirlenmesi ve tanımlamasını içermektedir (Akturan, 2013). Birinci döngü kodlama işleminde “yapısal kodlama”, “invivo kodlama”, “bütüncül kodlama” sırasıyla gerçekleştirilmiştir. Yapısal kodlama (structural coding), veri setinin hem kodlanmasında hem kategorize edilmesinde veri kesitine içerik temelli ya da araştırma konusunu yansıtan kavramsal ifadelerin kullanılmasını kapsamaktadır. Yapısal kodlama ileri düzey kodlamalar için temel teşkil etmektedir (Saldana, 2022). İnvivo kodlama (in-vivo coding) ise harfiyen kodlama, motamot kodlama olarak da ifade edilmektedir. Veri setinde yer alan ifadeler anlamına gelmektedir (Saldana, 2022). Bütüncül kodlama (holistic coding) ise verinin satır satır analiz edilmesinden ziyade veriye bir bütün olarak yaklaşım ana temaları ve sorunları anlamaya yöneliktir (Saldana, 2022). Birinci döngünün tamamlanmasının ardından çalışmanın gidişatına daha iyi odaklanabilmek adına ikinci döngü kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. İkinci döngü kodlama sürecinin başlıca amacı ilk kodlama döngüsünde elde ettiğimiz kodlardan hareketle kategorik, tematik, kavramsal ve/veya kuramsal bir düzenlemeye ulaşmaktır (Saldana, 2022). İkinci döngü kodlama da ise “örüntü kodlama” yöntemi kullanılmıştır. Birinci döngü kodlama ile ilk döngüde elde edilen özetleri gruplandırarak daha az sayıda kategoriye, temaya ya da kavrama dönüştürülmek amaçlanmaktadır. Verilerin analizinde MAXQDA programından yararlanılmıştır. İçerik analizinde geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi adına yazarlar eş zamanlı analiz gerçekleştirmiştir. Bulgular sonrasında kontrol edilmiştir.

4. Bulgular

Kurumsal akreditasyon sürecinde “tam akreditasyon” statüsünde olan kurumların raporları incelendiğinde ulaşılan kategori ve temalar Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5: Tam akreditasyon koşulunu sağlayan yükseköğretim kurumlarının özelliklerine ilişkin kategori ve temalar

Kategori	Tema
Liderlik Kalite kültürünün benimsenmesi Birimlerde kalite sorumlusunun bulunması Üst yönetimin desteği Politikaların oluşturulması	Kalite kültürünün desteklenmesi
Sosyal medya aracılığıyla kamuoyunu ile paylaşma Hesap verilebilirlik Web sayfasının aktif kullanımı Bilgi paylaşımı Şeffaf süreçler Bilgilendirmeler	Kamuoyunu bilgilendirme
Sistemik eğitimlerin düzenlenmesi Bilimsel etkinliklere katılım desteği	Kurumun kendine özgü yenilikçi uygulamaları

Kurum içi teşvik mekanizmaları Örnek uygulamalar	
Uzmanlaşma Araştırma üniversitesi Araştırma alanlarını belirleme Kaynakların dengeli dağıtımı Proje destekleri	Öncelikli alanlar
Kontrol mekanizması Denetleme PUKÜ Çevriminin kapatılması Performans göstergeleri Akademik ve idari personelin performanslarının değerlendirilmesi	İzleme
Kurumun tüm birimlerinde uygulamalar Yaygınlaştırma Planlama-Uygulama-Kontrol ve Önlem AI Döngüsü	Yaygınlaştırma
El kitaplarının oluşturulması Süreçlerin belirlenmesi Yönergelerin varlığı	Tanımlı süreçler
İç paydaşlardan görüş alınması Dış paydaşlardan görüş alınması Geribildirim mekanizmasının oluşturulması Paydaş toplantıları sonrası karar alma Bağlı iyileştirmeler	Paydaş katılımı

“Kalite kültürünün desteklenmesi”: İlk olarak kurumsal akreditasyon sürecinin başlangıç aşamasından itibaren hem üst yönetimin hem de kurumun diğer çalışanlarının kalite kültürünü benimsediği ve içselleştirilmesine ilişkin çabalarda buldukları görülmektedir. Bu konuda üst yönetimin desteği oldukça önemli olduğundan kalite kültürünün desteklenmesi konusunda üst yönetimin çabalarının varlığı dikkat çekmiştir.

“Kurumda yüksek kaliteyi kalıcı bir şekilde sağlayan kurumsal kültür ile kurumdaki değer ve beklentiler doğrultusunda kalite çalışmalarının koordine edilmesini sağlayan ve kalite süreçlerini sahiplenen liderlik anlayışı bulunmaktadır.”

“Kamuoyunu bilgilendirme”: Akreditasyon süreci şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanmasında önemli bir araç olarak değerlendirilmiştir. Akreditasyon çalışmaları hem öğrencilerin hem de

kamuoyunun saydam bir şekilde bilgilendirilmesi anlamına gelmektedir. Kurumsal akreditasyon programlarına dâhil olan kurumların hesap verilebilirlik ilkesini yerine getirdiği, yükseköğretim kurumuna ait politikalar, faaliyet raporları, performans programları, stratejik planlar, senato kararları, etkinlikler, duyurular, ilanlar, geribildirim mekanizmaları vb. gibi bilgilendirmelerin sistematik bir biçimde kamuoyu ile paylaşıldığı görülmüştür.

“Kurumun Kalite Politikası yönetim ve idarenin kurum çalışanlarına ve genel kamuoyuna hesap verebilirliğine yönelik net ifadeler barındırmaktadır.”

“Kurumun kendine özgü yenilikçi uygulamaları”: Kurumsal akreditasyon programına dahil olan ve tam koşullu akreditasyona sahip olan üniversitelerin kendilerine özgü örnek uygulamalar gerçekleştirildiği görülmüştür. Kurumun kaynakların dengeli dağılımı ve yönetimi konusunda azami çaba içerisinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte akademik personelin bilimsel faaliyetleri gerçekleştirmesine ilişkin maddi teşvik mekanizmalarının oluşturulması oldukça önemli olmaktadır. Bununla birlikte kurumlar akademik ve idari personellerin yetersiz oldukları konularda sistematik bir şekilde eğitim ile desteklemektedir.

“Öncelikli alanlar”: Kurumsal akreditasyon programına dâhil edilecek kurumların araştırma ve aday araştırma üniversitesi olmasına dikkat edilmektedir. Bu üniversitelerin bir ortak yanı da öncelikli alanlarını belirlemiş olmalarıdır. Öncelikli alanlara ilişkin proje desteğini arttırması da oldukça önemli olmaktadır.

“Kurumda araştırma kaynakları, öncelikli araştırma alanlarını destekleyecek ve tüm birimleri/alanları kapsayacak şekilde yönetilmektedir.”

“İzleme”: Kurumun amaç ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi için performans göstergeleri oluşturması ve bu performans göstergelerine ilişkin birimlerden sistematik bir şekilde veri toplanması sağlanmaktadır. Bu veriler sayesinde kurumun stratejik amaç ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi oranı görülebilmekte ve buna bağlı iyileştirmeler sağlanmaktadır.

“Bu kurumsal yapılar bünyesinde de sistematik izleme, paydaşlarla değerlendirme ve önlemler alma süreçleri yeni olgunlaşmaktadır.”

“Yaygınlaştırma”: Kurumsal akreditasyon programı kapsamında üniversitelerin politikalarının tanımlanmış olması, akademik ve idari personelin performanslarının izlenmesi, üniversitelerinin birimlerine ilişkin geri bildirim alınması ve bağlı iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi oldukça önemli olmaktadır. Yani kurumda planlama, uygulama, kontrol ve önlem al döngüsünün başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda bu döngünün tamamlanmasının kurumun tüm birimlerince gerçekleştirilmesi yani yaygınlaştırılmasına ilişkin çabaların varlığı kurumsal akreditasyon programının en önemli özelliklerinden biri olarak görülebilir.

“Öncelikli alan sayısının artırılarak toplumsal katkı alanlarının çeşitlendirilip artırılması ve kurum geneline yaygınlaştırılması önemli bir iyileştirme olarak değerlendirilmiştir.”

“Tanımlı süreçler”: İzlemelerin sistematik yapılabilmesi adına tanımlı süreçlerin olması ve Erasmus anlaşmaları, intibak işlemleri, yatay-dikey geçiş işlemleri, mezuniyet işlemleri vb. gibi birçok süreçte tanımlı süreçlerin bulunması işleyişlerin izlenme ve kontrolünün daha verimli yapılmasına olanak sağlamaktadır. Buna ek olarak süreç el kitaplarının varlığı görülmüştür.

“Üniversitede, akademik teşvik ve ödüllendirme bağlamında da tanımlı süreçler oluşturulmuştur.”

“Paydaş katılımı”: Tam akreditasyon sürecini başarıyla tamamlamış kurumların hem iç paydaş hem de dış paydaş katılımına son derece önem verdiği ve paydaş görüşlerini sistematik bir şekilde aldığı ve bağlı iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi yönünde çaba içerisinde olduğu görülmüştür.

“Üniversite Üst Yönetimi tarafından, birimlerdeki faaliyet raporları, stratejik plan izlem ve değerlendirme raporları, birim iç değerlendirme raporlarının her yıl düzenli olarak istenmesi ve paydaşlarla birlikte değerlendirilmesi takdire şayandır”

5. Sonuç ve Değerlendirme

Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi mekanizmalarının kapsamlı, sistematik ve düzenli olarak değerlendirilmesi ile sürekli iyileştirme fikrinin benimsenmiş olduğu bir süreçtir (Talip, 2017). Kalite güvencesi sistemi, bir üniversitenin kendi sorumluluğunda olmakta ve kurumun amaçları ve stratejilerine ulaşmak için ölçmeye dayalı bir iç denetim sistemi sağlamaktadır (Uludağ vd., 2021). Güney (2019), *Yükseköğretimde Toplam Kalite Sistemi*'nin yöntem ve tekniklerini içeren birim ve işleyişin, yükseköğretim kurumlarında oluşturulması ve uygulanmasını önemli bir gereklilik olarak değerlendirmiştir. Yükseköğretim Kalite Kurulu, Türkiye'deki üniversitelerin iç kalite güvencesine ilişkin sistem oluşturabilmelerine, kalite kültürünün içselleştirilmesi ve güçlendirilmesine ilişkin destek sağlamaktadır (Uludağ vd., 2021). Kalite güvence sisteminin uygulanmasının yükseköğretim kurumlarında kaliteyi tek başına artırması beklenmemekte, kaliteyi artırmak için yükseköğretim kurumlarında düzenlemeler ve iyileştirmelerin yapılması gerektiği belirtilmektedir (Özer vd., 2011). Üniversitelerde kalite güvencesini ve verimliliği sağlamanın yöntemlerinden biri de akreditasyon olmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında akreditasyon kavramı eğitimin kalitesini güvence altına almak konusunda çok önemli faydalar sağlamaktadır (Peker, 1996). Ayrıca başta öğrenciler olmak üzere yükseköğretim sisteminin tüm paydaşları için önemli bir kavram olarak kalite güvencesi sistemi içerisinde yer almaktadır.

KAP'a dâhil edilecek yükseköğretim kurumları YÖKAK tarafından belirlenmektedir (YÖKAK, 2022). Bununla birlikte akreditasyonun gönüllülük esasına göre işlemesi gereken bir süreç olduğunda daha başarılı olacağı belirtilmektedir (Doğan, 1999). Akreditasyon sürecinde gönüllülük esasının önemli olduğu düşünülmeyle birlikte akreditasyonun bir önkoşul olarak belirlenmesi de yükseköğretim sistemindeki kalite iyileştirme çabalarında önerilebilir.

Kalitenin bir soyutlama olmadığını ölçülebilir ve yönetilebilir bir konu olduğunu düşündüğümüzde iki unsur önemli olmaktadır. Bunlardan birincisi değerlendirme yapmak ve örgütsel yapı kurmaktır. İkincisi ise kalite güvencesi yönetim sisteminde üst yönetim ve strateji geliştirme kurulunu oluşturan yöneticilerin fark yaratabilecek önemli aktörler olmasıdır. Üst yönetimin kaliteye inançlı, destek verici bir dile sahip olması ve kalite komisyonlarının uygun kişilerden oluşması çok önemli gibi görünmektedir.

“Üniversiteleri İzleme ve Değerlendirme Ölçütleri”ne ek olarak, Kurumsal Dış Değerlendirme Akreditasyon ölçütlerinin temel alınarak geliştirildiği dereceli değerlendirme anahtarında liderlik, yönetim ve kalite başlıklarının bulunması kalite kültürünün benimsetilmesi ve desteklenmesi konusundaki artan önemi göstermektedir. YÖKAK 2019 yılı Akreditasyon Kuruluşları Genel Değerlendirme Raporu'nda program akreditasyonu faaliyetlerinin sonuçlarını analiz etmiş “eğitim kalitesini yükseltmeye yönelik isteklilik”, “akreditasyon bilincinin artması”, “şeffaflık ve bilgilendirme”, “ öğretim üyesi ve öğrenci iletişimi”, “değişim programlarının uygulanması” ve “iç ve dış paydaş farkındalığı” konularında programların başarılı olduğunu belirtmiştir (YÖKAK, 2020). “Paydaşlarla sistematik ilişkiler”, “ öğrenci sayısındaki yükseklik”, “devlet ve vakıf üniversiteler arasındaki

farklılıklar”, “staj uygulamaları”, yönetim ve koordinasyon, “mezun izleme sistemi” ve “kariyer danışmanlığı” konularının ise gelişmeye açık olduğunu saptamıştır (YÖKAK, 2020).

YÖKAK’ın Sürüm 2.0 ölçütlerine göre değerlendirmeye alınan 2020 yılında Kurumsal akreditasyon programına dâhil olan kurumlarda *kalite kültürünün içselleştirilmesinin* önemli olduğu görülmektedir. Kalite güvencesi sistemine ilişkin çalışmalar hem üst yönetim tarafından desteklenmekte hem de kurumun diğer çalışanlarınca içselleştirilmektedir. Dolayısıyla kalite iyileştirme çalışmalarında küçük gruplarla iş yapılması büyük potansiyelin körelmesine konunun benimsenmemesine neden olabilmektedir.

Program akreditasyon süreçlerinde *kamuoyunu bilgilendirme* uygulamalarının da başarıyla yapıldığı görülmüştür. Yükseköğretim kalite güvencesi sisteminde kurumsal dış değerlendirme programına dâhil olan kurumların temel sorunları Ar-ge süreçlerinin çıktılarının, toplumsal katkı süreçlerinin, eğitim süreçlerinin çıktıları başta olmak üzere temel ve alt süreçlerin üniversiteler tarafından izlenmediği ve iyileştirilmediği yönündedir. Yükseköğretimde kalite güvencesinin temel iki amacı bulunmaktadır. Bunlar; tüm süreçlere ilişkin hesap verebilirlik (accountability) ve iyileştirmeyi (improvement) içermektedir (Hamalainen & Ritva, 1999). Özer vd. (2011)’nin belirttiği üzere yükseköğretim kurumlarının tümünün kaliteden sorumlu olmaları çok önemlidir. Yükseköğretim kurumları programlarının kalitesini artırmak adına mezun izleme sistemleri kurmalı, sektördeki paydaşlardan eğitim süreci boyunca yararlanmalıdır. Yükseköğretim Kurulu programların açılma kararında etkin olmakla birlikte programın açılmasından sonraki program performansının denetlenmesinde ciddi bir denetim mekanizmasına sahip olamamaktadır. Dolayısıyla programların performanslarının değerlendirilmesi önemli ölçüde kalite güvence sisteminde yer almaktadır. Yapılan performans değerlendirmeleri sonunda eksiklikleri bulunan programların iyileştirilmeleri için ek süre tanınmalıdır. Bu kapsamda akreditasyon yükseköğretimde kaliteyi güvence altına sistemin bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Kılıçaslan, 2020). Yükseköğretimde verilen eğitimden temel olarak yararlananlar öğrenciler olduğu için öğrencilere kazandırılan ve kazandırılacak yetkinlikler oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu noktada tüm paydaşların görüşleri, beklentileri ve gereksinimlerinin ne olduğu anlaşılmalı çalışılmalıdır. Tam akreditasyon sürecini başarıyla tamamlamış kurumların hem *iç paydaş hem de dış paydaş katılımına* son derece önem verdiği ve paydaş görüşlerini sistematik bir şekilde aldığı ve bağlı iyileştirmeleri gerçekleştirdiği görülmektedir. Atatekin ve Dulupçu (2018) da devlet üniversitelerinin kurumsal iç değerlendirme raporlarını incelediği çalışmasında program açılırken dış paydaş görüşlerinin alındığı, yükseköğretime erişim kolaylığını sağlayabilmek amacıyla fiziki alt yapı, kütüphane hizmetleri, eğitim-öğretim süreçleriyle ilgili düzenlemelere başlandığını belirtmektedir.

Kurumun amaç ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi için performans göstergeleri oluşturması ve bu performans göstergelerine ilişkin, birimlerden sistematik bir şekilde veri toplanması sağlanmaktadır. Bu veriler sayesinde kurumun hedeflerini gerçekleştirebilme oranı izlenebilmektedir.

Emekçi (2018) yükseköğretim kurumlarının kurumsal iç değerlendirme ve kurumsal geri bildirim raporlarının karşılaştırmalı analizini gerçekleştirdiği çalışmasında Yükseköğretim kurumlarında kalite kültürünün gelişmediği, yükseköğretim sisteminde kalite standartlarının belirlenemeyişi ve sistemli olarak bir pratiğe dönüştürülemediği, kurumsal iç ve dış değerlendirme sürecinde kalite güvencesinin sağlanmasına yönelik çalışmalara yabancı olduklarını belirtmektedir. Soyer & Güler (2021) kurumların PUKÖ (Planla-Uygula-Kontrol et-Önlem al) çevrimlerinin kapatılmasına yönelik çabalarının henüz her alanda yeterli düzeyde sonuç vermediği, geliştirilmesi gereken alanlara ilişkin iyileştirme çalışmalarının sürdürülmesi gerekliliği saptanmıştır. Kurumsal dış değerlendirme programı kapsamında Kalite Güvencesi Sistemine yönelik değerlendirmesinde YÖKAK, yükseköğretim kurumlarının kalite süreçlerine ağırlık verilmesi konusunda adımlar atmaya başladıkları, kalite güvencesi sisteminin kurulması ve işletilmesi kapsamında kalite komisyonlarının organizasyon yapısı, yetki, görev ve

sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının belirlendiği, kalite politikalarının katılımcı bir anlayış ile hazırlandığı ve farkındalık düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Yükseköğretim kurumlarında PUKÖ döngüsünün tüm evrelerinden geçilerek çevrimlerin her alanda kapatılmadığı, söz konusu temel alanlara yönelik planlama ve uygulama aşamalarının gerçekleştiği, ancak kontrol etme ve önlem alma aşamaları için iyileştirme gereksinimlerine yönelik çalışmaların sınırlı kaldığı tespit edilmiştir (Soyer & Güler, 2021). Bununla birlikte Yıldırım & Aslan (2021), “kalite kültürü” kavramı hakkındaki farkındalığın yıllar geçtikçe arttığını belirtmektedir.

Kurumsal akreditasyon programı kapsamında üniversitelerin *politikalarının tanımlanmış* olması, akademik ve idari personelin performanslarının *izlenmesi*, üniversitelerinin birimlerine *ilişkin geri bildirim alınması ve bağlı iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi* oldukça önemli görülmektedir. Yani kurumda planlama, uygulama, kontrol ve önlem al döngüsünün başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda bu döngünün tamamlanmasının kurumun tüm birimlerince gerçekleştirilmesi yani *yaygınlaştırılması* kurumsal akreditasyon programının en önemli özelliklerinden biri olarak görülebilir. Araştırma üniversiteleri göstergeleri arasında yer alan araştırma kapasitesini gösteren yayın-atıf sayısı, ulusal/uluslararası proje sayısı, araştırma kalitesini gösteren bilim ödülü sayısı ile ilgili faktörlerde başarıyı yakalayabilmek amacıyla *akademik personelin bilimsel yayın yapma sürecine destek verildiği* ve teşvik edildiği kurumun *örnek uygulamaları* arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak YÖKAK 2020 yılı kurumsal akreditasyon programını başarıyla gerçekleştirmiş üniversitelerde kalite kültürünü destekleme, kamuoyu bilgilendirme, kendine özgü yenilikçi uygulamalar gerçekleştirme, öncelikli alanlar belirleme, izleme ve bağlı iyileştirmeler yapma, kurumun geneline yaygınlaştırma ve paydaş katılımı konusunda çabaların varlığı dikkat çekmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1’in makaleye katkısı %50, Yazar 2’nin makaleye katkısı %50’dir.

Çıkar Beyanı

Çalışmada çıkar çatışması durumu bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Aktan, C. C., & Gencel, U. (2010). Yükseköğretimde akreditasyon. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 137–155.
- Akturan, U. (2013). Doküman İncelemesi. İçinde T. Baş & U. Akturan (Ed.), *Nitel Araştırma Yöntemleri* (2., ss. 117–126). Seçkin Yayıncılık.
- Atatekin, E., & Dulupçu, M. A. (2018). Kalitede Yeni Bir Sayfa mı Yoksa Eskilerin Tekrarı mı? Bazı Devlet Üniversitelerinin Kurumsal İç Değerlendirme Raporlarının Eğitim Perspektifi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 14–24. <https://doi.org/10.32329/uad.394020>
- Ayvaz, B., Kuşakçı, A. O., & Borat, O. (2016). Kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Endüstriyel Araştırma ve Gelişim Dergisi*, 1(1), 53–60.
- Doğan, İ. (1999). EĞİTİMDE KALİTE VE AKREDİTASYON SORUNU : EĞİTİM FAKÜLTELERİ ÜZERİNE BİR DENEME. *Yönetimde Kalite II. Ulusal Kongresi*, 503–520.
- Emekçi, M. (2018). Türkiye Üniversitelerinin Kalite Güvence Sistemi Açısından İç Değerlendirme Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi. İçinde M. Koçali (Ed.), *9. Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu* (s. 1860). EĞİTİM YÖNETİCİLERİ VE UZMANLARI DERNEĞİ.
- Güney, A. (2019). Kalite yönetimi çerçevesinde yükseköğretimde akreditasyon süreci. *Journal of Turkish Studies*, 14(2), 401–412. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.14835>
- Hamalainen, K., & Ritva, J.-S. (1999). *More quality to the quality policy of education*. <https://yokak.gov.tr/>. (2022). *Kurumsal Akreditasyon Programı*. Kurumsal Akreditasyon Programı Nedir? <https://yokak.gov.tr/degerlendirme-sureci/kurumsal-akreditasyon-programi-nedir>
- Kılıçaslan, Ç. (2020). Yükseköğretimde Akreditasyon. *PEYZAJ-Eğitim, Bilim, Kültür ve Sanat Dergisi Özel Sayı, Özel Sayı*, 10–18.
- Özçiçek, Y., & Karaca, A. (2019). Yükseköğretim kurumlarında kalite ve akreditasyon: Mühendislik Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 114–149. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fuuiibfdergi/issue/46079/580174>
- Özer, M., Gür, B. S., & Küçükcan, T. (2011). Kalite güvencesi: Türkiye Yükseköğretimi için Strateik Tercihler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 59–65. <https://doi.org/10.5961/jhes.2011.009>
- Peker, Ö. (1996). Eğitimde Kalite ve Akreditasyon. *Amme İdaresi Dergisi*, 29(4), 19–32.
- Señal, N. C., González, C. de la R., Fischer, F. P., Hansen, S. P., & Ponds, H. (2008). *Internal Quality Assurance and the European Standards and Guidelines the European Standards and Guidelines*.
- Soyer, B., & Güler, M. (2021). Yükseköğretimde yeniden yapılanma: Türk yükseköğretiminde kalite güvencesi sisteminin gelişimi. *Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 1(1), 45–80.
- Talip, Y. (2017). Türkiye’de sosyal hizmet eğitim/öğretiminde kalite güvence sistemi ve akreditasyon standartlarına ilişkin bir model çerçeve önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 151–168.
- Taş, İ. E., Durgun, S., & Gözükara, M. A. (2022). Kurum iç değerlendirme raporlarının (KİDR) üniversitelerde kalite yönetim sürecine katkısı: KSÜ kurumsal geri bildirim raporu üzerinden değerlendirme. İçinde *Beşeri ve Sosyal Bilimlerden Seçkin Araştırmalar* (Sayı January, ss. 1–36).
- Uludağ, G., Bora, M., & Çatal, S. (2021). Türk yükseköğretiminde kalite güvencesi sistemi ve öğrenci katılımının önemi. *Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 1(1), 91–112.
- Yetişen, S., & Ünlü, H. G. (2019). Yükseköğretimde kalite perspektifi: 2007 yılında kurulan devlet

üniversitelerinin kurum iç değerlendirme raporlarının karşılaştırmalı analizi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 72–89.

Yıldırım, K., & Aslan, A. (2021). Türk Yükseköğretiminin öğretimin kalitesinin dış değerlendirme raporlarına göre çoklu bakış açısıyla incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 25, 106–129. <https://doi.org/10.14689/enad.25.5>

YÖKAK. (2020). *2019 yılı Akreditasyon Kuruluşları Genel Değerlendirme Raporu*.

YÖKAK. (2021a). *2020 Yükseköğretim değerlendirme ve kalite güvencesi durum raporu*.

YÖKAK. (2021b). *Akredite olan kurumlar*. yokak.gov.tr. <https://yokak.gov.tr/raporlar/akredite-olan-kurumlar?termYear=2019>